

5. Центральна бібліотека ім.І.С. Тургенєва презентує буктрейлер на повість Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая». URL : <https://www.youtube.com/watch?v=-ХадрUV97fA>
6. Шаров С.В., Шарова Т.М. Художній простір на тему інклюзії як засіб соціалізації в суспільстві. *Пріоритетні напрямки розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 серпня 2019 р., м. Одеса). 2019. С. 112–115.*
7. Шарова Т.М. Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями. *Літні наукові підсумки 2019 року: XVIII Міжнародна науково-практична Інтернет конференція: тези доповідей, Дніпро, 5 червня 2019 р., 2019. С. 84–89.*

Землянський А.М.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри філософії

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ЧУТТЄВИЙ СВІТ ПОЕЗІЇ Т. ШЕПТИЦЬКОЇ (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «П'ЯНІ ПЕРСИКИ»)

Анотація. У статті розкриваються основні мотиви лірики Т. Шептицької крізь призму використання авторкою образів-відчуттів. Наголошується на неомодерному характері поезії авторки, визначаються особливості передачі на чуттєвому рівні внутрішнього стану людини у вирі сучасних соціально-історичних подій.

Ключові слова: модернізм, декадентські мотиви, образи-відчуття, апокаліптичні візії, урбаністичні мотиви.

Zemlianskyi A. A Sensual World of T. Sheptytska's Poetry (on the Material of the Collection «The Drunk Peaches»). The article reveals the main motives of T. Sheptytska's lyrics through the prism of the author's usage of the images of feelings. Emphasis is placed on the neo-modern nature of the author's poetry, the peculiarities of the transmission at the sensory level of the inner state of man that is determined with the vortex of modern socio-historical events.

Key words: modernism, decadent motives, images of feelings, apocalyptic visions, urban motives.

Тетяна Шептицька – українська поетеса, перекладачка, журналістка, кандидатка філологічних наук, заступник генерального директора з наукової роботи Національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили». Збірка «П'яні персики» (2019) є другою у творчому доробку авторки, її перша поетична книга «Окрайцем неба» вийшла друком у 2014 р. Обидві книги сповнені картин життя в усій його повноті барв і запахів, вражень і відчуттів. Однак «П'яні персики» подають новий ракурс дійсності, відбитий у свідомості авторки. О. Даниліна у своїй рецензії на збірку порівняла її з дорогоцінним коштовним вином, адже вміщені у ній вірші «пройшли витримку роками, сконцентрували в собі знання й досвід, пережите й переболіле, дарують довгу насолоду від смакування словом і сенсами» [2].

Сама назва збірки апелює до традиційного в модерністській літературі мотиву сп'яніння від життя. Тут варто згадати «Алкоголі» Г. Аполлінера, «П'яний корабель» А. Рембо, цикл «Вино» Ш. Бодлера та ін. При цьому, в сучасної поетеси такий ефект викликає не лише смак алкоголю чи його запах, а й акустичні та зорові образи, зокрема колористика, що впливає на підсвідомість:

плюскотить густою кавою

чаша розпашілої ночі

цей колообіг уже не лякає

бо люблю життя

кольору п'яних персиків

(виділення наше. – А.З.) [5, с. 3].

Варто зауважити, що знайомство сучасної молоді з поезією Т. Шептицької, особливо студентів-філологів, значно розширило б їхній кругозір та уявлення про літературний процес, поглибило компетентності, зокрема здатність усвідомлювати національний і загальноєвропейський характер української літератури, зумовленість тематики і художніх особливостей творів суспільно-історичними, суспільно-культурними обставинами та ін. [5, с. 121].

Поетеса активно послуговується інтертекстами, які відсилають до попередників, змушують читача відчувати, з одного боку, непевність, хиткість реальності, змальованої у текстах, а з іншого – дають розуміння колообігу життя, повторення вічних помилок і гріхів людства, від яких не сховатися за високими мурами та міцними стінами будівель. Тож урбаністичні мотиви набувають апокаліптичних візій. Зокрема, алюзією на «Квіти зла» Ш. Бодлера звучить вірш «він уже причвалав...», у якому місто постає місцем існування Апокаліпсису «з мільярдами вікон, / дзеркал і душ»

[4, с. 7]. Саме тут, за версією авторки, панує «*елегантно-бридкий аромат гріха*» та вирощуються «*квіти зла*». Цей Апокаліпсис позначений Революцією Гідності, війною на Сході України, зрадою і байдужістю, торгівлею такими важливими поняттями, як «*кохання, гнів, свобода*» («Втеча»). Ці події та їх вплив на людину набувають конкретних ознак, виражених у:

- зорових («*бідною білує будень*» [4, с. 12], «*спадав дощем вогняний граніт*» [4, с. 17], «*ожинове небо*» [4, с. 18], «*гранатовий місяць*» [4, с. 32], «*Захаращуємо простір <...> / різнобарвними слоїками – / вітаннями від голодних бабусиних років*» [4, с. 27] тощо);

- смакових (кава «*із присмаком парфумів, яка / розганяє думки, та не зігріває кімнати*» [4, с. 27], «*пишемо вірші, / Що на смак, як гірко-солоні меди*» [4, с. 17] та ін.);

- ольфакторних («*дюшесом на Груші*» / *Гартувалися душі на тисячу миль*» [4, с. 8], «*медоносний цвіт*» старої липи на Подолі, який «*став обтяжувати її*» [4, с. 29], тож вона чекає на свою смерть від рук нового забудовника, тощо);

- акустичних («*Ця зимова чота вросла в бруківку, / По діжках вибивали вітри і кийки*» [4, с. 8], «*У грому безбожно стосилий мотив*» [5, с. 18], «*час <...> кошлатився у схованці*» [4, с. 20], «*ярий голос свободи новий розіб'є полон*» [4, с. 25] та ін.);

- тактильних («*А біль пече, як поцілунок Юди*» [4, с. 9], «*бунтівливий батіг б'є болюче*» [4, с. 12], «*навпомацки, рвучко, з болем, деколи стрімголов / ти утікаєш знову без плутаних післямов*» [4, с. 24] тощо) образах.

А. Узунколева та Є. Куряєва, аналізуючи урбаністичні мотиви у творах українських поетів-«двотисячників», наголошують, що одним із популярних образів, актуалізованих в контексті апокаліптичних візій митців, постає образ Вавилону як місця, в якому люди перестали розуміти одне одного [3, с. 139]. Т. Шептицька так само виводить згаданий образ у своєму циклі «Кінцесвіття»:

*Нова Вавилонська вежа постане з уламків міста,
І річка не встигне зойкнути, й сонце впаде звідтіль,
Де з безміру інгредієнтів третій життям бариста
Зготує осінній ночі – і каву, і хліб, і біль* [5, с. 14].

(«Вавилон-XXI»).

Урбаністичний простір цього циклу пройнятий декадентськими мотивами занепаду, песимізму, розчарування й недоброго передчуття. Тут «*бурлакують примари*», вулиці німі «*елітною мертвою мастків*», а

господарі будівель стають лише «хімерними тінями» і навіть «Змієборець / полишив свої Вали / на поталу орді» [4, с. 30] («Воздвиженка»). Не випадково в сучасному Києві (де живе поетеса і де відбувалися карколомні події Революції Гідності, та чії локації, за твердженням О. Даниліної, зустрічаються у збірці повсякчасно [2]. – А.З.), найчастіше чуто крик ворона – віщуна лиха («Круки вулиці Інститутської»).

У цьому контексті промовистою є ще одна алюзія в поезії Т. Шептицької «Джаз», втілена у візуальному образі пораненого сонця, що сідає за обрій. Той самий образ світу напередодні катастрофи, позначеному війною, ми зустрічаємо у вірші Г. Аполлінера «Зарізана голубка й водограй»:

*Там олеандри всі в крові
І сонце ранене в траві
На багрянистім горизонті [1].*

Як і сто років тому, у вірші Т. Шептицької цей образ є відображенням внутрішнього стану ліричного героя. У французького поета він пов'язаний із переживанням за своїх друзів, що зникли десь на фронті, занепокоєння їхньою долею. Натомість в українській авторки бачення такої картини світу викликає відчуття загубленості в часі, тривогу за своє майбутнє:

*так тяжко сьогодні шукати себе.
і хочеться зникнути, наче ті обри,
бо будеш – не будеш... кого це гребе? [4, с. 23].*

«Хрип саксофону» міста, урбаністичний дисонанс, сама назва вірша «Джаз» повертають читача до світовідчуття, властивого «джазовій добі» початку ХХ ст., коли життя було суцільною імпровізацією і характеризувалося ламаним ритмом, злетами й падіннями, намаганнями людини вижити в цьому хаосі існування. У творі поетеси сучасний світ постає нещадним, уривчастим, фрагментарним, таким, що вимагає від особистості напруження всіх її внутрішніх сил, щоб заявити про себе, закарбувати своє ім'я в ньому:

*і я збережуся на сімці айфону
Того, хто створив нас із протиріч [4, с. 23].*

Зовсім інший спектр відчуттів охоплює ліричну героїню поезій Т. Шептицької в інтимній ліриці. Любов – це те, що гармонізує людину, дає їй відчуття легкості, спокою і затишку, насолоди життям. Тому й цей цикл віршів у книзі має назву «Розкошування». Біля коханого жінка є «захищена / схована / пещена / спокійна» [4, с. 49] («Мапа твого тіла»). Тому й чуттєві образи набувають в поезіях відповідного звучання:

У лісі терпко, як у виноробні,
Де визріває щастя шатне скло.
Надихатись не можу ні тобою,
Ні прілим листям, димом, ялівцем...
Сповзає сонце сонною гарбою,
Аби на ранок стати багрецем [4, с. 50]
(«Гармонійне»)

Таким чином, образ сонця змінюється: воно іде спочивати, щоб наступного дня відродитися, а значить – майбутнє можливе, воно вже не таке жахливе у своїй перспективі.

Отже, збірка Т. Шептицької «П'яні персики» є немодерністською за своєю суттю. У ній події зовнішнього, соціально-історичного, і внутрішнього, духовного, життя передаються через образи-відчуття: смакові, олфакторні, акустичні, візуальні тощо. Використання при цьому інтертекстем, що відсилають читачів до творчості модерністів межі XIX-XX ст., надає глибини образам і ситуаціям поезії сучасної української авторки, розкриває їх істинний сенс, вписуючи тим самим художні тексти Т. Шептицької у світовий контекст.

Література

1. Аполлінер Г. Зарізана голубка й водограй. URL : <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=92>.
2. Даниліна О. Несерйозне про важливе [Рец. на: Шептицька Тетяна. П'яні персики. – Вінниця: Меркюрі Поділля, 2019. – 64 с.]. *Буквоїд*. URL : <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2020/01/21/225238.html>
3. Узунколева А.В., Куряева Є.Ю. Урбаністичний простір антології поетів-«двотисячників» «Дві тонни». *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди*. Серія: Літературознавство. Харків : Нове слово, 2010. Вип. 1 (61). Ч. 1. С. 137–142.
4. Шептицька Т. П'яні персики: поезії. Вінниця: Меркюрі Поділля, 2019. 64 с.
5. Sharova T., Zemlianska A., Sharov S. Аналіз навчального плану бакалавра спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University: Philology Series*. 2019. №8(76). С. 119–122.